

26 juni 2025

Senioren in Nederland tevreden in hun gemeente, maar verbeteringen noodzakelijk

Senioren in Nederland zijn tevreden over hun gemeente en waarderen dat gemiddeld met een 7,3. Toch zijn er genoeg verbeterpunten. Dat blijkt uit onderzoek van het lectoraat Urban Ageing aan De Haagse Hogeschool en ouderenorganisatie ANBO-PCOB, onder bijna 7.500 ouderen. Hierbij is gekeken naar de seniorvriendelijkheid van de woon- en leefomgeving. Het is de eerste keer dat deze peiling landelijk is gehouden.

De onderzoekers ondervroegen de deelnemers over hun tevredenheid op de thema's 'Huisvesting', 'Buitenruimte en gebouwen', 'Transport', 'Sociale en gezondheidsvoorzieningen', 'Financiën', 'Communicatie en informatie', 'Sociale participatie', 'Sociale inclusie' en 'Burgerparticipatie en werkgelegenheid'. Op alle domeinen geven ouderen onderaan de streep een voldoende, al is er ook op elk thema een kanttekening te maken.

Zo krijgt huisvesting een rapportcijfer van 8.5 en geeft 94% van de senioren hun eigen woning een voldoende op het vlak van toegankelijkheid. Toch verwacht 44% van de ondervraagden wel aanpassingen thuis nodig te hebben bij een toenemende zorgbehoefte. Gezien het feit dat veruit de meeste ouderen graag thuis willen blijven wonen, moet dit tot enige onrust stemmen bij Wmo-loketten.

Ook op het gebied van sociale inclusie zijn ouderen positief maar ervaart liefst één op de vier leeftijdsdiscriminatie. Dat getal komt ongeveer overeen met een eerder uitgebreid onderzoek naar leeftijdsdiscriminatie van ANBO-PCOB. Daaruit kwam naar voren dat één op de drie ouderen te maken krijgt met buitensluiting. De bereikbaarheid van (maatschappelijke) instanties voor vragen of afspraken is beslist voor verbetering vatbaar en slechts een minderheid voelt zich echt gehoord door de gemeente.

Nederland telt nu 3,7 miljoen inwoners van 65 jaar of ouder. Dat is meer dan één op de vijf mensen. In 2040 loopt het aantal 65-plussers op tot 4,8 miljoen – een kwart van de bevolking. Deze veranderende bevolkingssamenstelling vraagt om belangrijke aanpassingen. Met de gemeenteraadsverkiezingen in aantocht is het raadzaam wanneer (toekomstige)stadbestuurders notie nemen van de resultaten uit het

onderzoek. ANBO-PCOB zal bevindingen uit het onderzoek in elk geval opsturen aan de politieke partijen in Nederland.

ANBO-PCOB heeft ervoor gekozen geen ranglijst te publiceren waarin de beste of slechtste gemeente naar voren komt. Het is immers geen wedstrijd. “Iedere gemeente heeft genoeg uitdagingen om mee aan de slag te kunnen, ongeacht een positie op een ranglijst,” stelt Anneke Sipkens, directeur-bestuurder van ANBO-PCOB.

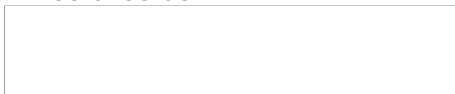
“Gemeenten moeten nog meer luisteren naar ouderen en ze betrekken bij beleid. Inspraakmomenten organiseren en helder communiceren.”

Met de resultaten van dit eerste onderzoek in de hand, hoopt de ouderenbond een blauwdruk te hebben waarmee het jaarlijks de tevredenheid over de seniorvriendelijkheid van de woonplaatsen in Nederland kan peilen.

ANBO-PCOB is een vereniging van, voor en door leden. Leden helpen elkaar, delen informatie en ervaringen. Opgericht in 1900 behartigen we de belangen van ouderen op het gebied van inkomen, pensioen, de digitale samenleving, wonen, veiligheid en gezondheid. ANBO-PCOB biedt leden op deze onderwerpen informatie, advies en ondersteuning. We brengen mensen bij elkaar door ons ontmoetingstrefpunt. En we werken nauw samen met de andere (ouderen) organisaties als dat nodig is.

ANBO-PCOB

Woordvoerder

ANBO-PCOB

Vijzelmolenlaan 20
3447GX Woerden

www.anbo-pcob.nl

Geen berichten meer ontvangen van ons? [Klik hier](#).

Onderzoek 'Seniorvriendelijke gemeenten'

Hoe tevreden zijn wij over waar we leven en wonen?

ANBO-PCOB deed onderzoek naar wat senioren vinden van hun woon- en leefomgeving. Om te weten te komen welke gemeenten het stempel 'seniorvriendelijk' verdienen, werd via een online vragenlijst de mening van ruim 7.400 ouderen gepeild. Lees hier de resultaten van het onderzoek, de reacties en de conclusies.

Best tevreden, maar...

Onderzoek van ANBO-PCOB laat zien hoe ouderen aankijken tegen acht verschillende onderwerpen, die samen bepalen hoe senior-vriendelijk onze woon- en leefomgeving is. Over het geheel genomen zijn ouderen – gemiddeld geven ze een 7,3 – best tevreden. Maar per onderwerp zijn er ook grote verschillen tussen diverse groepen ouderen. Conclusie: er valt nog heel wat te verbeteren!

Voor het onderzoek naar senior-vriendelijke gemeenten zijn meer dan 7400 ouderen online naar hun mening gevraagd. De deelnemers kwamen uit het Nationaal Senioren-panel, waren leden en niet-leden van ANBO-PCOB en lezers van het magazine *OuderenWijzer*. De vragenlijst werd ontwikkeld met De Haagse Hogeschool en ANBO-PCOB, en richtte zich op zowel de fysieke als de sociale aspecten van seniorvriendelijk wonen. Door een weging op leeftijd, geslacht en stedelijkheidsgraad kunnen betrouwbare uitspraken worden gedaan over ouderen in Nederland. De onderzoeksresultaten zijn dan ook representatief voor alle 65-plussers in ons land. Wel goed om te beseffen: ouderen vormen een heel heterogene groep. Zoveel mensen, zoveel meningen, en dat gaat zeker ook op voor 65-plussers. Dus als een uitkomst in dit onderzoek bijvoorbeeld uitwijst dat ouderen

gemiddeld genomen redelijk tevreden zijn over sociale en medische voorzieningen, neemt dat niet weg dat er ook een grote groep ouderen is (ruim 25%) die hier niet echt tevreden mee is. En dit zijn juist vaak de ouderen die het meest op deze voorzieningen zijn aangewezen.

1 Toegankelijkheid eigen woning

Begane grond of niet, gelijkvloers of juist verdiepingen: voor ouderen is de toegankelijkheid van de eigen woning echt een punt van aandacht. Mooi nieuws dus dat ouderen de toegankelijkheid van hun eigen woning overwegend positief beoordelen: 94% vindt dat de woning goed toegankelijk is voor zichzelf, 89% zegt dat dit ook geldt voor bezoekers. Wel verwacht 44% aanpassingen nodig te hebben bij een toenemende zorgbehoefte. En dat is dan weer een aandachtspunt voor de gemeenten!

2 Deelnemen en ontmoeten

Als gevraagd wordt naar de mogelijkheid om deel te nemen aan activiteiten in de eigen gemeente, is de helft van de ondervraagden tevreden, één op de drie is neutraal. In het algemeen nemen ouderen vooral incidenteel of maandelijks deel aan activiteiten. In de niet-stedelijke gebieden is de wekelijkse deelname het hoogst. Ongeveer 60% van de respondenten vindt dat er genoeg mogelijkheden zijn om anderen te ontmoeten. Zo'n 40% vindt dat dus niet of heeft geen mening.

3 Leeftijdsdiscriminatie

Bijna de helft van de ondervraagden voelt zich gewaardeerd door andere generaties. In de open antwoorden van dit onderzoek worden echter vaak ook schrijnende gevallen van leeftijdsdiscriminatie gemeld. Een deelnemer aan het

onderzoek schrijft: 'Ouderen worden in dit land vriendelijk gedoogd, maar tellen niet mee.' En veel respondenten benadrukken nog actief en betrokken te zijn, maar desondanks met vooroordelen te worden geconfronteerd. En dat komt overeen met een eerder onderzoek van ANBO-PCOB: bijna één op de drie ouderen ervaart weleens discriminatie op basis van leeftijd.

4 Relatie met de gemeente

Twee derde van de ouderen vindt gemeentelijke informatie goed leesbaar, maar de begrijpelijkheid ervan scoort iets lager (59%). Wel valt op dat een flinke groep (33%) neutraal is over de begrijpelijkheid, en 8% zelfs negatief. De bereikbaarheid van (maatschappelijke) instanties voor vragen of afspraken is beslist voor verbetering vatbaar, zeker in sterk stedelijke gebieden. En slechts een minderheid voelt zich echt gehoord door de gemeente. Er is duidelijk behoefte aan meer inspraak. Al met al best wel wat werk aan de winkel voor gemeenten.

5 Zorg en welzijn

De meeste ouderen in Nederland zijn overwegend tevreden over het aanbod en de bereikbaarheid van zorg- en welzijnsvoorzieningen in hun buurt. Zo geeft ongeveer 50% aan het aanbod voldoende te vinden, en meer dan de helft kan deze voorzieningen makkelijk bereiken. Eén op de vier is echter niet tevreden over aanbod en

bereikbaarheid. Ruim 65% van de ouderen voelt zich digitaal vaardig genoeg voor een online beeldgesprek met een zorg- of hulpverlener. Toch blijft de voorkeur voor contact zonder tussenkomst van technologie sterk aanwezig: een kleine 40% geeft de voorkeur aan een gesprek in persoon.

6 Toegankelijkheid van de leefomgeving

Hoe goed is de toegankelijkheid van winkels en (gemeentelijke) voorzieningen in de eigen leefomgeving voor mensen met een rollator of rolstoel? De bereikbaarheid van openbare gebouwen wordt over het algemeen goed gewaardeerd, maar de waardering voor de toegankelijkheid van de diverse voorzieningen verschilt per regio. In niet-stedelijke gebieden vindt 14% geen enkele voorziening goed bereikbaar. Voor het hele land geldt: de stoep wordt vaak een hindernisbaan genoemd, vol met geparkeerde fietsen, vuilcontainers, winkelborden, enzovoorts.

7 Openbaar vervoer

Gebruik van het ov verschilt sterk per regio. In zeer stedelijke gebieden gebruikt 30% het ov wekelijks of vaker. In niet-stedelijke gebieden is dit slechts 3%. Vaak genoemde reden: dienstregelingen sluiten niet goed aan op de behoeften. Kijken we naar niet-frequent gebruik: in de sterk verstedelijkte gebieden maakt zo'n 80% van de ouderen weleens gebruik van het ov of

de regiotaxi, terwijl dat in niet-stedelijke gebieden slechts 14% is. Dit verschil wijst echt op serieuze bereikbaarheidsproblemen in de buitengebieden en dorpen.

8 Financiële draagkracht

De meerderheid van de mensen die aan dit onderzoek meededen, kan goed rondkomen. Maar in bepaalde groepen, zoals de groep 'financieel kwetsbare senioren', heeft bijna één op de drie juist moeite met het aan elkaar knopen van de eindjes. Voor deze 33% beïnvloedt dit ingrijpend hun deelname aan activiteiten en hun gebruik van voorzieningen.

HOE ZIT HET MET VEILIGHEID?

Veiligheid is in dit onderzoek niet als apart onderwerp onderzocht, maar kwam wel aan bod. En die veiligheid is wel degelijk een zorg onder ouderen: 13% voelt zich weleens onveilig in de buurt; in stedelijke gebieden loopt dit op tot bijna 20%. In de open antwoorden worden hangjongeren, drugsgebruik, fatbikes, inbraken en een gebrek aan politie genoemd als oorzaken. Een van de respondenten schrijft: 'Ik durf na zonsondergang niet meer naar buiten.' Een ander: 'Er is veel overlast van jongeren op scooters, ik voel me regelmatig opgejaagd.' Dit laat zien dat ook het thema veiligheid aandacht verdient in gemeentelijk beleid. Veiligheid is immers essentieel voor het welzijn.

Twee reacties van gemeenten

WETHOUDER IN LEEUWARDEN, HEIN DE HAAN:

‘We versterken bewust dat gevoel van erbij horen’

Leeuwarden scoorde goed in het ANBO-PCOB-onderzoek naar seniorvriendelijke gemeenten. Wethouder Hein de Haan vertelt waar dat volgens hem aan ligt en geeft aan waar nog kansen liggen.

‘Ik denk dat de woonkwaliteit hier gewoon hoog is’, zegt De Haan. ‘Veel ouderen in de gemeente Leeuwarden hebben een relatief ruime en vaak afbetaalde woning in een prettige, groene wijk. Ook zie je hier nog die sterke gemeenschapszin. Mensen hebben zicht op elkaar. Dat draagt bij aan het gevoel dat je erbij hoort.’ Een respondent bevestigt dat gevoel van verbondenheid met de opmerking: ‘Leuke straatactiviteiten en buurtvereniging.’ ‘We proberen dat gevoel van erbij horen bewust te versterken’, aldus De Haan. ‘Een voorbeeld is het programma *Over de Drempel*, waarbij cultuurmakers bij mensen thuis langsgaan om ze aandacht te geven en eenzaamheid tegen te gaan. Maar ook grote ouderenbonden spelen een actieve rol, met hen hebben we vaak contact.’ Sociale inclusie krijgt in het onderzoek dan ook de maximale score.

Extra woningen in een gezonde omgeving

Huisvesting in Leeuwarden krijgt ook de maximale score, maar daar ligt volgens De Haan nog wel een opgave. ‘We scoren nu goed, maar we hebben 1.100 extra geclusterde woningen nodig om dat zo te houden. Die zullen we dan zoveel mogelijk rondom voorzieningen als supermarkten en ontmoetingsplekken bouwen, zodat ouderen ernaartoe kunnen verhuizen zonder hun sociale netwerk kwijt te raken. Doorstroming stimuleren dus, maar wel met oog voor de wijk.’ Leeuwarden zet ook in op een gezonde buitenruimte. ‘We zijn bezig met een mobiliteitstransitie volgens het principe: eerst stappen en trappen, dan pas de auto. Dat betekent: voetgangers en fietsers komen op de eerste plaats. In nieuwere wijken is de auto te gast en er is meer groen, er staan meer bankjes en er zijn meer plekken die uitnodigen tot ontmoeting en beweging.’

Formele en informele ondersteuning

Voor zorg en ondersteuning werkt de gemeente samen met onder andere Amaryllis, een organisatie die zich inzet voor een plezierig en onbezorgd leven. ‘We hebben allerlei instrumenten om mensen te laten participeren – van schuldmaatjes tot vitaliteitsgroepen. En informele hulp is net zo belangrijk. In sommige wijken brengen burens elkaar al met een gedeelde buurtauto naar zorgafspraken.’ Ook vrijwilligerswerk krijgt volop aandacht. ‘We hebben vorig jaar allerlei activiteiten georganiseerd om ouderen te enthousiasmeren’, zegt De Haan. ‘Daarnaast kijken we naar mogelijkheden om senioren die op hun eigen tempo en voorwaarden willen blijven werken, daartoe ook de kans te geven.’

ONDERZOEK ‘SENIORVRIENDELIJKE GEMEENTEN’

WETHOUDER IN RIJSSSEN-HOLTEN, BEN BEENS:

‘Kleinschalige initiatieven brengen jong en oud bij elkaar’

Ook Rijssen-Holten scoorde opvallend hoog in het onderzoek van ANBO-PCOB naar seniorvriendelijke gemeenten in Nederland. Wethouder Ben Beens vertelt wat het geheim is van ‘zijn’ gemeente.

‘Dat we in het onderzoek zo goed scoren op sociale inclusie en participatie, voelt als een bevestiging van onze aanpak’, zegt wethouder Beens. Volgens hem is samenwerken de sleutel. ‘We investeren in goede contacten met de ouderenbonden, vrijwilligers en zorg- en welzijnsorganisaties. Samen organiseren we bijvoorbeeld het Zorg- en Structuurnetwerk, waarin we elk kwartaal een thema bespreken, van ouderenzorg tot eenzaamheid.’

Veilig fietsen en actief blijven

Een recent voorbeeld is de campagne voor fietsveiligheid en ouderen. ‘In Rijssen bleek het aantal fietsongelukken onder ouderen relatief hoog. We hebben toen op pleinen in de stad een voorlichtingsactie opgezet. Daar gaven we tips over veilig fietsen, balans en valpreventie.’

Ook de inzet op verbinding tussen de generaties wordt gewaardeerd. ‘We stimuleren ouderen om actief te blijven, bijvoorbeeld via vrijwilligerswerk. Tijdens bijeenkomsten voor nieuwe inwoners nodigen we verenigingen en stichtingen uit om zich te komen presenteren. Daar komen opvallend veel 65-plussers op af die zich willen inzetten voor de gemeenschap.’

Elkaar kennen en ondersteunen

Huisvesting is in Rijssen-Holten een ander sterk punt. ‘We hebben onder andere een woonvorm gerealiseerd waar men zelfstandig kan wonen met aandacht voor elkaar – een soort “Knarrenhof”. Daarnaast stimuleren we met onze welzijnsorganisatie Wijkkracht de sociale cohesie in buurten, bijvoorbeeld met initiatieven als een openbare tafeltennistafel.’ Een van de deelnemers aan het onderzoek van ANBO-PCOB schreef: ‘In Rijssen-Holten heerst nog een echte buurtmentaliteit. Mensen kennen elkaar en er wordt omgekeken naar elkaar. Dat geeft ook een gevoel van veiligheid.’

Toekomstbestendig wonen

Beens: ‘We proberen inwoners ook al vroeg te laten nadenken over hoe ze in de toekomst willen wonen. Bijvoorbeeld: is het huis voorbereid op een traplift? Kun je beneden slapen? Dat soort zaken moet je eigenlijk al bespreken met mensen vanaf hun 55ste. Samen met (bouw)bedrijven geven we daar voorlichting over.’ Wat andere gemeenten van Rijssen-Holten kunnen leren? ‘Wij zijn geen grote stad. Mensen kennen elkaar hier. Die sociale cohesie moet je koesteren en versterken. En: praat met mensen. Alleen zo weet je wat werkt.’

Conclusies en aanbevelingen

Uit het onderzoek kunnen heel wat conclusies worden getrokken. En de ouderen die de vragenlijsten invulden gaven ook nog eens duidelijke aanbevelingen.

In de open antwoorden op de vraag 'wat zou uw advies zijn aan uw gemeente?' pleiten de respondenten voor meer betaalbare woningen, betere trottoirs en verlichting en meer ov op loopafstand. Ook vragen ze om 'een dorpshuis dat open is als je koffie wilt drinken' en 'meer openbare toiletten, zodat ik ook wat verder van huis durf te gaan'.

Een vriendelijke benadering door de gemeente is eveneens belangrijk. Zoals een van de respondenten het verwoordt: 'Het lijkt soms alsof ouderen in de weg lopen. Vraag ons gewoon wat we nodig hebben.' Kortom, gemeenten moeten beter luisteren naar ouderen, hen meer betrekken bij beleid, meer inspraakmomenten organiseren en helder communiceren. Alleen dan voelen mensen zich serieus genomen. Al deze signalen zijn concreet en waardevol. Het is aan de gemeenten om ze serieus te nemen.

Nog wat duidelijke aandachtspunten

Het onderzoek laat zien dat veel ouderen tevreden zijn over hun woonomgeving, maar er zijn zeker ook verbeterpunten:

- Zorg voor meer passende en betaalbare woningen.
- Veel ouderen wonen nu in huizen die niet toekomstbestendig zijn. Doorstroming naar geschikte woningen kan bijdragen aan een betere woonkwaliteit voor alle generaties.

Met betrekking tot de leefomgeving kunnen uit de antwoorden van de respondenten de volgende aanbevelingen worden gedestilleerd:

- Verbeter de fysieke leefomgeving. Denk aan veilige, goed onderhouden trottoirs en oversteekplaatsen.
- Maak openbaar vervoer toegankelijker. Vooral in de dorpen is het ov vaak beperkt of ontbreekt het helemaal. Denk aan buurtbussen en een betere aansluiting op andere vervoersmiddelen.

Ouderen blijken ook te willen dat de gemeente betere voorwaarden schept voor het opdoen en onderhouden van sociale contacten:

- In niet-stedelijke gebieden wordt vaak gerefereerd aan het gemis aan ontmoetingsplekken: 'Er is geen buurthuis meer waar je even naartoe kunt.'
- In stedelijke gebieden lijkt de sociale samenhang onder druk te staan door de diversiteit en anonimiteit. Een van de ondervraagden adviseert: 'Zorg voor meer projecten om mensen van verschillende culturen met elkaar te verbinden.'

Ook het thema veiligheid komt duidelijk naar voren uit het onderzoek:

- In zowel stedelijke als niet-stedelijke gebieden heeft men behoefte aan meer zichtbare handhaving en een verhoogde inzet op het gebied van veiligheid.
- In stedelijke gebieden gaat het vaker over overlast door jongeren, criminaliteit of drugshandel. 'Meer inzet op straat, niet alleen regels maar ook handhaving.'
- In minder stedelijke gebieden wordt vooral gewezen op het ontbreken van politieaanwezigheid. 'De wijk-agent moet zich laten zien, dat maakt verschil.'

Dit doet ANBO-PCOB

Meer rekening houden met ouderen, graag!

Nederland telt nu 3,7 miljoen inwoners van 65 jaar of ouder. Dat is meer dan één op de vijf mensen. In 2040 loopt het aantal 65-plussers op tot 4,8 miljoen – een kwart van de bevolking! Deze veranderende bevolkings-samenstelling vraagt om belangrijke aanpassingen.

Gemeenten in Nederland zullen in toenemende mate rekening moeten houden met een verouderende bevolking. Gelukkig zijn 65-plussers gemiddeld genomen momenteel best positief over hoe seniorvriendelijk die gemeenten zijn. Om dat zo te houden, is het voor bestuurders noodzakelijk om goed met ouderen in gesprek te blijven. Wat hebben ze nodig? Wat willen ze? Waar lopen ze tegenaan? Alleen zo worden ze in staat gesteld ook nog bij te dragen aan de maatschappij. Mensen worden niet alleen ouder, ze blijven gelukkig ook langer fit. Daar liggen kansen: ouderen kunnen langer blijven meedoen.

Meer woningen voor senioren

Duidelijk is waar senioren zich momenteel zorgen over maken. Voor gemeenten is er zeker nog wat te winnen op het gebied van sociale inclusie, communicatie, transport en veiligheid. Ook zijn er twijfels over de toekomstbestendigheid van woningen. Ouderen blijven het liefst zo lang mogelijk thuis wonen. Dat is niet zo gek, want daarin is vanuit de overheid geïnvesteerd. Als thuis wonen niet meer gaat, heeft een woning met de privacy van een eigen voordeur en zorg dicht bij huis de voorkeur. Aan deze woningen is een gebrek. Hier ligt een uitdaging voor gemeenten.

Breed baan voor 'langzaam' verkeer

Een motto als 'Stappen en trappen, dan pas de auto' van de gemeente Leeuwarden verdient applaus. Ieder mens is gebaat bij een gezonde en toegankelijke buitenruimte. Wel is het belangrijk om te kijken naar de breedte van trottoirs en fietspaden. Doordat steeds meer snelle tweewielers - zoals elektrische fietsen, snorfietsen en fatbikes - het fietspad in beslag nemen, komen de wat langzamere weggebruikers in het gedrang. Dat binnensteden vaker autoluw zijn, is mooi. Maar het heeft meer drukte op fietspaden en trottoirs tot gevolg. Wellicht is het daarom tijd om na te denken over stroken voor snel en langzamer verkeer?

In actie tegen leeftijdsdiscriminatie

Ruim een kwart van de ondervraagde senioren geeft aan zich niet altijd serieus genomen te voelen. In een eerder onderzoek, van begin 2025, concludeerde ANBO-PCOB al dat leeftijdsdiscriminatie als een groot probleem wordt ervaren. Gemeenten kunnen het voortouw nemen bij de bestrijding hiervan. Bijvoorbeeld door meer ouderen in dienst te nemen en zich

actief in te zetten om het negatieve stigma rond ouderen weg te nemen.

Hoe ANBO-PCOB invloed uitoefent

Met de resultaten van de peiling in de hand en de gemeenteraadsverkiezingen voor de deur (die zullen op 18 maart 2026 plaatsvinden) heeft ANBO-PCOB een gids voor gemeenten gemaakt. Hierin staan concrete handvatten om seniorvriendelijk beleid te maken: van mobiliteit tot zorg, van wonen tot zingeving. Verder zijn er enorm veel overleggroepen waarbij we zijn aangesloten en waarmee we direct of indirect onze invloed op gemeentelijk niveau laten gelden. Een paar voorbeelden? We schuiven aan bij PostNL om brievenbussen zo bereikbaar mogelijk te houden en we zitten aan tafel met de NS en ProRail om te praten over het openbaar vervoer. De grote banken en Geldmaat (van de pinautomaten) hebben ons toegezegd zich meer in te spannen om het betalingsverkeer ook voor kwetsbare groepen (zoals senioren die digitaal minder makkelijk uit de voeten kunnen) bereikbaar te houden. De Krachtig ouder worden-bijeenkomsten die we samen met de Seniorencolatie in het hele land organiseren, zijn ook een mooi moment om in contact te komen met zowel senioren als gemeenten. En dan zijn er ook nog onze afdelingen die door heel Nederland op gemeentelijk niveau laten weten wat echt belangrijk is voor ouderen.

Samen naar een seniorvriendelijke gemeente

Deze gids is gemaakt door ANBO-PCOB;
voor de Seniorencoalitie

DE SENIOREN COALITIE

Hét samenwerkingsverband
van seniorenorganisaties

Samen sterk

Koepel
Gepensioneerden
De kracht van senioren

Samen voor
duurzaamheid met een
positieve impact op
het milieu

Wat vindt u in deze brochure?

Samen naar een seniorvriendelijke gemeente	3
De thema's voor de ontwikkeling naar een seniorvriendelijke gemeente	5
1 Huisvesting: passend en betaalbaar wonen	6
2 Sociale participatie	7
3 Sociale inclusie	8
4 Burgerparticipatie	8
5 Communicatie en informatie	9
6 Sociale gezondheidsvoorzieningen	10
7 Buitenruimte, gebouwen	12
8 Transport: mobiliteit en verkeersveiligheid	13
9 Financiën	14
Tot slot	15

Samen naar een seniorvriendelijke gemeente

Ouderen verdienen een plek in het hart van onze samenleving

Met ruim 3,7 miljoen 65-plussers in Nederland in 2025 is de vergrijzing een realiteit die vraagt om actie. In de komende 15 jaar loopt dat aantal zelfs op tot bijna 5 miljoen. Ouderen zijn geen homogene groep: sommigen zijn vitaal en actief, anderen hebben zorg nodig. Wat hen bindt, is de wens om zelfstandig, veilig en verbonden te leven. Gemeenten zijn belangrijk om de randvoorwaarden hiervoor te creëren.

De onderwerpen in deze gids bieden gemeentebesturen concrete handvatten om seniorvriendelijk beleid te maken. Van wonen tot zingeving, van mobiliteit tot zorg: bouwen aan een gemeente waar ouderen volwaardig meedoen. Want, een veranderende bevolkingssamenstelling vraagt ook om aanpassingen. Bijvoorbeeld in infrastructuur, organisatie en bestuur.

Ouderenorganisaties streven naar een samenleving waarin iedereen tot op hoge leeftijd mee kan blijven doen. Ouderen hebben vanuit hun levenservaring wijsheid ontwikkeld en dat is waardevol. Veel ouderen zijn nog vitaal en dragen aanzienlijk bij aan de samenleving. Als vrijwilligers, mantelzorgers, ondersteuning van hun kinderen, werknemers en actieve burgers. Soms hebben ouderen meer zorg en ondersteuning nodig. Maar ook dan willen mensen nog steeds volwaardig behandeld worden...

Ouderenorganisaties helpen en ondersteunen ouderen om krachtig ouder te worden, maar ook gemeentebesturen hebben hier een rol. Deze gids draagt bij om het gemeentebeleid richting ouderen verder te versterken en te verbeteren.

Algemeen: betrek ouderen bij plannen en beleid

Ouderen zijn experts van hun eigen leven. Hun inbreng is essentieel voor effectief beleid. Er moet altijd met de ouderen worden gesproken en niet over.

- **Betrek ouderen actief:** Organiseer participatieavonden, enquêtes of focusgroepen waar senioren samen met anderen hun ideeën kunnen delen over thema's als wonen, zorg en mobiliteit. Alleen zo sluiten plannen aan bij de behoeften van mensen, zullen mensen zich betrokken voelen en fijn wonen in de gemeente.
- **Zelf de wijk in:** Niet alle ouderen voelen zich aangesproken door uitnodigingen om mee te doen. Het is belangrijk om zelf ook actief de wijk in te gaan en mensen aan te spreken op wat ze belangrijk vinden.
- **Structurele inspraak:** Betrek ouderen al aan de voorkant van beleid, laat ze meepraten en inbreng geven. Dit kan op allerlei manieren, bijvoorbeeld door een adviesraad van ouderen op te richten. Alleen dit mag geen vervanging zijn van het eerste punt.
- **Contact onder vier ogen:** Niet alle ouderen zijn digitaal vaardig. Zorg voor een regelmatig inloopspreekuur op het gemeentehuis en behoud fysieke loketten voor zorg- en woonvragen (zonder wachttijden of extra kosten).
- **Doe mee aan Krachtig Ouder Worden - praat vandaag over morgen, een programma van de Seniorencolitie:** door middel van regionale en lokale bijeenkomsten praten we met oudere mensen over de toekomst, over ouder worden en hoe je je daar zo goed mogelijk op voorbereidt. We werken hierin graag met de gemeenten samen. Gemeenten horen de wensen van ouderen: waar gaat het goed? Waar kan het beter?

Heeft u interesse om een editie van Krachtig ouder worden in uw gemeente te organiseren? Neem dan vrijblijvend contact op met programmamanager Carolien Appelman: c.appelman@anbo-pcob.nl of kijk op de website www.deseniorencolitie.nl

De thema's voor de ontwikkeling naar een seniorvriendelijke gemeente

- 1 Huisvesting:** Toegankelijkheid van de eigen woning.
- 2 Sociale participatie:** Mogelijkheden om in de buurt/woonplaats deel te nemen aan activiteiten en anderen te ontmoeten.
- 3 Sociale inclusie:** Betrek ouderen bij de samenleving.
- 4 Burgerparticipatie:** Gevoel van waardering en contact tussen generaties binnen de woonplaats.
- 5 Communicatie en informatie:** Toegankelijkheid en begrijpelijkheid van informatie van gemeente, digitaal en fysiek.
- 6 Sociale gezondheidsvoorzieningen:** Toegankelijkheid, bereikbaarheid en kwaliteit van zorg en welzijn in de buurt/woonplaats.
- 7 Buitenruimte/gebouwen waaronder veiligheid:** Toegankelijkheid van de leefomgeving en winkels ook voor rollator of rolstoel.
- 8 Vervoer:** Toegankelijkheid en gebruiksgemak van het openbaar vervoer in de nabije omgeving van de woonplaats.
- 9 Financiën:** Financiële draagkracht en ervaren bestedingsruimte.

1 Huisvesting: passend en betaalbaar wonen

Een geschikte woning in een fijne omgeving is de basis voor een goed leven. Gemeenten hebben een essentiële rol om dit te bevorderen. Een goede voorbereiding op het ouder worden betekent ook nadenken over de geschiktheid van de woning in het geval er toch beperkingen optreden. Oudere mensen willen best een stap zetten maar willen dan wel een woning die bij ze past op een locatie waar goede voorzieningen zijn.

- **Betrek ouderen bij transformatie- of bouwplannen:** Ouderen hebben best wensen over een eventuele toekomstige woning. Dus het is belangrijk om de potentiële bewoners te betrekken bij de plannen. Past de locatie? Is het ontwerp passend? Klopt de indeling?
- **Breng partijen bij elkaar:** Bouwprojecten zijn complex en er zijn meerdere partijen bij betrokken. De gemeente kan een cruciale rol spelen als aanjager en coördinator van plannen. Ook kan de gemeente helpen met vergunningen en meedenken over mogelijkheden. Zorg voor een realistische woonzorgvisie met daarin concrete plannen gebaseerd op de demografische ontwikkelingen, die ook daadwerkelijk uitgevoerd worden. Voor gemeenten is het een belangrijke taak om naar de toekomst te kijken: hoe ontwikkelt de bevolking in onze gemeente zich en wat hebben zij nodig? Hoe moeten woningen en wijken eruitzien om ervoor te zorgen dat mensen elkaar veel meer gaan helpen? Welke voorzieningen zoals huisarts en apotheek zijn nodig. Partijen als gemeenten, woningcorporaties, zorgorganisaties en investeerders moeten de handen hiervoor ineen slaan.
- **Woonzorgvormen:** Het is belangrijk dat in de visie, inzet en uitbreiding van innovatieve woonzorgvormen worden meegenomen. Zowel in de sociale huursector als in de vrije sector en koop.

2 Sociale participatie

Ouderen willen betekenisvol leven en erbij horen. Wanneer zij ouder worden, vallen sociale contacten soms weg. Gemeenten kunnen bijdragen aan het voorkomen van eenzaamheid. De inrichting van wijken is mede van invloed op de sociale interactie tussen mensen. Ouderen moeten prettig kunnen wonen in fijne wijken. Er moeten daarom goede faciliteiten worden gecreëerd om andere mensen te ontmoeten in de eigen wijk en allerlei activiteiten te ondernemen. Dit bevordert niet alleen de zelfredzaamheid, maar ook de samenredzaamheid.

- **Zorgzame buurten:** Werk mee aan de totstandkoming van buurt of wijkgemeenschappen door het creëren van voorzieningen die ontmoeten bevorderen. Denk aan de bibliotheek, maar ook buurt- en wijkcentra of het ontstaan van gemeenschappelijke tuinen. Help en ondersteun buurtinitiatieven waar ze zich ontwikkelen. Een vitale zorgzame buurt of wijk ontstaat niet vanzelf. Maar als deze er is dan bevordert het omkijken naar elkaar en wordt er veel zorg door buurtgenoten overgenomen.
- **Wijken met voorzieningen:** Zorg voor een mix van winkels, cafés en clubs in elke buurt. Zorg ook voor beleid waarin huisartsen en andere zorgverleners zich makkelijk kunnen vestigen.
- **Toegankelijke communicatie:** Laat op de website van de gemeente locaties zien waar activiteiten zijn. Zo is het voor iedereen makkelijk vindbaar.

3 Sociale inclusie

Ook ouderen ervaren regelmatig dat zij buiten de samenleving geplaatst worden. Dit is een gemiste kans, want ouderen hebben veel ervaring die ze nog volop kunnen inzetten. Zorg als gemeente dat ouderen gezien blijven en nodig ze uit om mee te blijven doen. Dit kan op allerlei terreinen, zoals onderwijs, zorg en sport.

- **Voorkom leeftijdsdiscriminatie:** Buitensluiting, op welk terrein dan ook, zorgt voor een bijzonder eenzaam gevoel. Uit een onderzoek van ANBO-PCOB, van begin 2025, blijkt helaas dat één op de drie senioren weleens een gevoel van buitensluiting ervaart. Ouderen hebben dan het gevoel er niet bij te horen, terwijl we juist weten hoe belangrijk het is dat zij meedoen in de maatschappij.

4 Burgerparticipatie

Met de demografische ontwikkelingen vergrijzen gemeenten. Dit heeft ook gevolgen voor andere leeftijdsgroepen, zoals bijvoorbeeld jongeren. Het is belangrijk dat de gemeente zorgt dat burgers van alle leeftijden elkaar weten te vinden. Het is interessant om jong en oud ervaringen uit te laten wisselen, elkaar te coachen of te helpen bij een vak op school.

5 Communicatie en informatie

De maatschappij digitaliseert steeds verder, iedereen heeft er in zijn of haar dagelijkse leven mee te maken. Digitalisering biedt veel kansen en mogelijkheden om het leven van ouderen makkelijker te maken. Tegelijkertijd is de steeds verder digitaliserende samenleving niet voor iedereen even toegankelijk.

- **Digitale vaardigheden:** Ga door met de gratis cursussen in bibliotheken of andere locaties over DigiD, gebruik van smartphones, tablets, digitale mogelijkheden op allerlei terreinen of beveiliging. Ook AI wordt steeds meer gemeengoed. Neem mensen hierin mee. Digitale ontwikkelingen gaan snel. Het is belangrijk om mensen te blijven ondersteunen en goed op de hoogte te blijven.
- **Toegankelijke dienstverlening:** Richt een toegankelijk informatie- en ondersteuningspunt in waar ouderen terecht kunnen met hun hulpvragen op het gebied van wonen, welzijn, zorg, financiën, het lezen van een (overheids-)brief en juridische zaken. Een deel van de ouderen zal niet voldoende digitaal zelfredzaam worden. Bied alle informatie en diensten ook fysiek (loket), schriftelijk (formulieren) en telefonisch aan, zonder extra kosten of lange wachttijden. Zorg dat mensen altijd iemand kunnen spreken. Dit is overigens ook fijn voor de mensen die wel digitaal vaardig zijn.

6 Sociale gezondheidsvoorzieningen

Het behoud en bevorderen van de zelfstandigheid van mensen zou het uitgangspunt moeten zijn van beleid. Ook met beperkingen moet het mogelijk zijn om nog naar beste kunnen mee te doen.

- **Reablement** kan in vele vormen aangeboden worden, van een kookcursus tot programma's om de vitaliteit te vergroten. Waar mogelijk kunnen digitale hulpmiddelen worden ingezet. Kijk wat mensen nog (of weer) kunnen leren met behulp van trainingen. Centrale vraag moet zijn: hoe blijft de senior zelfredzaam? Een uitnodigende wijze van informatie en communicatie is hierbij essentieel.
- **Beweegprogramma's:** Start wandelgroepen, gymlessen of valpreventiecursussen in samenwerking met fysiotherapeuten.
- **Geestelijke gezondheid:** Bied gespreksgroepen over eenzaamheid of rouw, geleid door sociaal werkers
- Niet iedereen is even zelfredzaam. Zij moeten dan wel kunnen rekenen op een goede ondersteuning.

- **Wijkgericht werken:** De afgelopen jaren is er gestart met wijkgericht werken door middel van wijkteams. Gebleken is dat wijkteams kunnen helpen om de druk op de huisarts te verminderen. Maar ook door tijdig signalen op te vangen als er ergens iets mis dreigt te gaan. Dat kan voorkomen dat er een beroep op zorg wordt gedaan terwijl de oplossing daar niet ligt. Denk aan gezondheidsproblemen die voortkomen uit bijvoorbeeld eenzaamheid of die worden veroorzaakt door schulden. De samenstelling van een wijkteam moet zo breed mogelijk zijn met medewerkers vanuit het sociale en medische domein. Aandacht hierbij verdient ook de positie van de specialist ouderengeneeskunde in de eerste lijn.

Wmo-uitvoering

Als mensen dan toch professionele hulp nodig hebben dan is het belangrijk dat ze weten dat ze terechtkunnen voor:

- **Een persoonlijk gesprek:** Start met een huisbezoek voor een ondersteuningsplan, gevolgd door evaluatiegesprekken om eventuele aanpassingen te bespreken. Betrek mantelzorger en naasten bij het gesprek.
- **Cliëntondersteuning:** Zet onafhankelijke adviseurs in die ouderen helpen bij Wmo-aanvragen, gratis en zonder wachtlijsten.
- **Meerjarig indiceren:** Geef chronisch zieke ouderen een zorgindicatie voor meerdere jaren, zodat ze niet steeds opnieuw beoordeeld worden.
- **Ondersteuning mantelzorger** Het ondersteuningsaanbod voor mantelzorgers, waaronder het aanbod van respijt- en logeerszorg, wordt versterkt.
 - Gemeenten zorgen voor een goed ondersteuningsaanbod voor mantelzorgers passend bij de behoefte van mantelzorgers in de lokale context.
 - Informatievoorziening, zodat mantelzorgers informatie eenvoudiger kunnen vinden en toepassen.
 - Ondersteuning bij regeltaken, zoals de inzet van mantelzorgmakelaars.
 - Emotionele ondersteuning, zoals het faciliteren van lotgenotengroepen.

7 Buitenruimte, gebouwen

- **Toegankelijke openbare ruimte:** Het aantal kwetsbare ouderen in wijken en buurten neemt toe. Zorg voor een openbare ruimte, waar ouderen veilig kunnen bewegen en waar zij, ook met bijvoorbeeld dementie, de weg kunnen vinden.
- **Openbare toiletten:** Installeer voldoende schone, rolstoeltoegankelijke toiletten in winkelcentra, supermarkten, parken en bij bushaltes.
- **Veiligheid:** Ouderen zijn gebaat bij een omgeving zonder angst. Toch voelen ouderen zich weleens onveilig in de buurt of woonplaats. In stedelijke gebieden wordt dit meer gevoeld dan in de meer landelijke delen. Hangjongeren, fatbikes, drugs, inbraken, gebrek aan zichtbaarheid politie en verkeersdrukke zijn veelgenoemde oorzaken.
 - **Integrale aanpak:** Werk samen met politie, brandweer en zorgverleners aan een plan tegen inbraak, brand en sociale onveiligheid. Denk aan gezamenlijke controles in wijken waar veel oudere mensen wonen.
 - **Voorlichting:** Organiseer workshops over inbraakpreventie (slimme sloten), babbeltucs (herkenningstips) en brandveiligheid (rookmelders), bijvoorbeeld in buurthuizen.
 - **Buurtschouw:** Een buurtschouw is een mooie manier om in de buurt rond te vragen wat er speelt en hulp op maat aan te bieden.
 - **Groene leefomgeving:** Plant bomen en zorg voor schaduwrijke wandelpaden; dit verlaagt hittestress en verbetert de luchtkwaliteit.
 - **Voorzieningen dichtbij:** Cluster medische centra, supermarkten, bushaltes en geldautomaten binnen bereikbare plaatsen van locaties waar veel ouderen wonen.

8 Transport: mobiliteit en verkeersveiligheid

Zelfstandig en voldoende mobiel zijn is voor ouderen een voorwaarde voor vrijheid en sociale contacten.

- **Toegankelijke wegen:** Maak voetpaden breed, vlak en obstakelvrij, met antisliptegels en duidelijke markeringen. Denk aan ouderen met rollators of scootmobielen die struikelgevaar willen vermijden. Doordat steeds meer snelle tweewielers, zoals elektrische fietsen, snorfietsen en fatbikes, het fietspad in beslag nemen, komen langzamere weggebruikers in het gedrang. In sommige gemeenten is het wellicht tijd om na te denken over stroken voor snel en langzamer verkeer. Hierdoor kunnen senioren zich veiliger door het verkeer bewegen.
- **Stimuleer eigen vervoer:** Stimuleer gezond en actief vervoer voor ouderen die willen blijven fietsen of wandelen. Zorg voor veilige fietsenstallingen en bied de mogelijkheid van fiets- of wandelmaatjes.
- **Seniorvriendelijke inrichting:** Bij (her)inrichting van kruispunten: verleng oversteektijden, installeer akoestische signalen voor slechtzienden en zorg voor brede, verlaagde stoepen. Ook het egaal maken van trottoirs en fietspaden draagt voor ouderen bij aan een groter gevoel van (verkeers) veiligheid.
- **Bereikbaar openbaar vervoer:** Plaats bushaltes binnen bereikbare afstand van seniorenwoningen, met bankjes, beschutting en lage instapbussen. Werk samen met vervoerders aan toegankelijkheid en gebruiksgemak van het openbaar vervoer in de nabije omgeving van de woonplaats. Zorg ook dat vertrek- en aankomsttijden voor iedereen beschikbaar en bereikbaar zijn.
- **Behoud openbaar vervoer:** Voorkom dat buslijnen in dunbevolkte wijken verdwijnen. Subsidieer alternatieven zoals buurtbussen, gerund door vrijwilligers of denk aan Regiotaxi's.

9 Financiën

Financiële draagkracht en ervaren bestedingsruimte zijn belangrijk om, naast het voorzien in de levensbehoefte, ook sociale contacten te onderhouden. Ouderen met een klein inkomen verdienen extra hulp.

- **Korting vereniging:** Vergoed (een deel van) de contributie van het lidmaatschap van een vereniging, zodat ook AOW'ers met een laag inkomen lid kunnen worden.
- **Informatievoorziening:** Bied duidelijk informatie over financiële regelingen, zoals de Aanvullende Inkomensvoorziening Ouderen (AIO) maar ook gemeentelijke regelingen.
- **Schuldhulpverlening:** Van de ouderen in de financieel kwetsbare groep, geeft 1 op de 3 aan moeite te hebben om rond te komen. Probeer in beeld te krijgen welke ouderen schulden hebben en ga samen met hen na hoe deze schulden opgelost kunnen worden.

Tot slot

ANBO-PCOB heeft onder het Nationaal Seniorenpanel en de leden een onderzoek uitgezet naar de seniorvriendelijkheid van gemeenten. De bedoeling is om het onderzoek jaarlijks te herhalen.

Ouderen hebben het over het algemeen goed in Nederland. Maar er zijn natuurlijk verschillen, afhankelijk van inkomen, opleiding, achtergrond, gezondheid en het sociale netwerk. Dat zijn wel bepalende factoren of iemand in staat is zelfredzaam de weg naar het behoud van kwaliteit van bestaan te vinden. Gemeenten spelen een belangrijke rol in het creëren van de randvoorwaarden zoals huisvesting, de voorzieningen in de wijken en de ondersteuning als het minder goed gaat en er hulp nodig is.

In zijn algemeenheid betekent dit voor gemeenten dat de basis op orde moet zijn: goede woningen, een veilige en toegankelijke openbare ruimte, bereikbare voorzieningen en echte aandacht voor ouderen met voor deze groep passend beleid.

Wat ouderen belangrijk vinden:

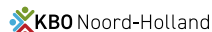
- **Woningaanbod en doorstroming:** behoefte aan passende, betaalbare seniorenwoningen
- **Toegankelijkheid en onderhoud openbare ruimte:** slecht onderhouden trottoirs, betere voetpaden, oversteekplaatsen
- **Bereikbaarheid en mobiliteit:** slecht bereikbaar openbaar vervoer, niet op loopafstand, wens voor buurtbussen, lagere snelheden
- **Luisteren en omgaan met ouderen:** gemeente zijn te afstandelijk en bureaucratisch
- Wens voor meer ontmoetingsplekken en activiteiten
- Meer openbare toiletten

Oproep!

We roepen gemeenten op om mee te doen met de vragenlijst en deze onder burgers vanaf 65+ uit te zetten. Samen moeten we daarmee Nederland en alle gemeenten seniorvriendelijk kunnen maken en zo te zorgen dat mensen fijn ouder kunnen worden en de zo gewenste kwaliteit van bestaan behouden.

DE SENIOREN COALITIE

*Hét samenwerkingsverband
van seniorenorganisaties*

De ouderenorganisaties ANBO-PCOB, Koepel Gepensioneerden, de KBO-bonden Noord-Holland, Zuid-Holland en Gelderland, NOOM en SOMNL werken samen in de Seniorencoalitie. Samen behartigen ze de belangen van alle senioren in Nederland. En samen laten ze de stem van ouderen nóg krachtiger horen. Dat doen ze zowel in Den Haag als regionaal en lokaal. Belangrijke thema's zijn pensioen, koopkracht, wonen, veiligheid, welzijn, digitalisering, voorzieningen in de wijken, gezondheidszorg en beeldvorming.

De Gemeenteraadsverkiezingen, die plaatsvinden op woensdag 18 maart 2026, zijn een goede reden om deze thema's over het voetlicht te brengen en onder de aandacht van toekomstige wethouders en gemeenteraadsleden. Welke gemeente wil nu niet de meest seniorvriendelijke gemeente van Nederland zijn? Met deze tipgids moet dat lukken!

Deze gids is gemaakt door ANBO-PCOB op basis van onderzoek van het Nationaal Senioren Panel van ANBO-PCOB in samenwerking met de Haagse Hogeschool.

